

Kees Koole bracht tientallen Engelandvaarders buitengaats

„Als je dertig jaar bent, trek je je nergens wat van aan”

(Van een medewerker)

Tien jaar lang vocht hij tegen de herinneringen aan de oorlog. Toen krabbelde hij overeind. Hij had zichzelf overwonnen. Kees Koole telde weer mee. Met de energie van een jonge vent begon hij te bouwen aan het transportbedrijf in Wormerveer, dat hij via bemiddeling van wijlen koningin Wilhelmina had gekregen. „Het gaat nou weer goed”, zegt hij in zijn gerieflijke woning aan de Kerkstraat 233 in Wormerveer. „Ik heb nergens last meer van”.

Kees zat een beetje beduusd op de bank, want de rust in zijn huis was verdwenen nadat de dagbladen melding hadden gemaakt van een reünie van oud-Engelandvaarders op 9 mei in Overloon. Nooit was Kees in het nieuws geweest. Zijn heldhaftig werk in de laatste wereldoorlog werd nimmer aan de openbaarheid prijs gegeven. Behalve een dankbetuiging van generaal Eisenhower werd hem nooit een onderscheiding verleend. Kees verdween na de oorlog in de massa, zonder dat zijn verdiensten door de overheid werden erkend.

„Yvette”

Tijdens de reünie in Overloon is aan het oorlogsmuseum de vijftienmeter lange vlet „Yvette” overgedragen. De „Yvette” is het enige van de Engelandvaarders overgebleven scheepje, dat op het ogenblik in Loosdrecht wordt teruggebracht

in de staat, waarin vier studenten en een meisje — Yvette — op 30 april 1943 de overtocht waagden. De overdracht geschiedde als symbool van de opofferingen die de vaarders zich getroosten en tevens ter herdenking van hen, die bij de overtochten het leven verloren.

De „Yvette” en talloze andere scheepjes werden buitengaats gebracht door een jonge, verbeterde beurtschipper, die de Duitsers haatte omdat zijn broer reeds op de eerste oorlogsdag in 1940 door hen werd gedood. De beurtschipper heette Kees Koole.

Sinds zijn naam in de kranten was verschenen, liepen de journalisten bij hem de deur plat. Kees werd er beduusd van. „Twintig jaar lang is er door niemand met één woord over gerept. Nou staan ze met zijn allen voor de deur om te weten wat ik heb meegemaakt. Ik houd niet van al die publiciteit. Ik weet me trouwens niet zoveel meer te herinneren”. Kees heeft een kleine aansporing nodig. Hij rolt een shaggle en grinnikt naar zijn vrouw. Wanneer ik over de „Yvette” praat, haalt hij een groot Delfts blauw bord van de wand. Het laat de afbeelding zien van een bootje, op weg naar de Engelse kust. Het geheel is opgedragen aan Kees Koole.

„Uit dankbaarheid voor zijn onbaatzuchtige hulp. Yvette Bartlema, Jan Bartlema, Henning Meyer, Hein Kaars Sijpesteijn, Hein Louwerse”. „Dit is mij

In de oorlog had Kees Koole geen last van zenuwen. Hij deed zijn werk nuchter zakelijk, lakoniek. Wanneer zijn vrouw smeekte ermee op te houden, haalde hij zijn schouders op en glimlachte goedmoedig. De reactie kwam na de bevrijding. De opgekropte spanningen zochten een uitweg. Kees werd ziek. Hij kreeg een maagzweer, nierstenen en andere bijkomende narigheden. Kees werd voor tachtig procent afgekeurd. Zijn gezondheid leek hopeloos.

eind 1946 aangeboden in het studenten-café 't Noordeinde in Delft. Ik ben er erg blij mee. Het is al weer eens ge-glazuurd, want het liet los”.

Kees legt zijn benen op de bank en kijkt verlegen rond. Hij is geen bluffer, geen type dat de heldhaftige jongen wil uithangen. Zijn verhaal komt stokkend op gang: „Ik kom uit een echte schippersfamilie. Mijn grootvader was schipper, mijn vader en ik werden het dus ook. Aanvankelijk voer ik op de schuit van mijn vader, maar toen een vriend van mij, die ook schipper was, naar Engeland vluchtte, huurde ik zijn boot. Van zijn moeder. Een scheepje van veertig ton, Westlands model. „Nooit volmaakt” heette het. Ik woonde in Schipluiden en vervoerde aardappelen naar de Hoekse Waard, Voorne-Putten, Goeree-Overflakkee.

In 1943 trouwde ik. Van de eerste dag af hadden wij onderduikers in huis en bracht ik mensen buitengaats. In totaal zijn het er tweeënzeventig geweest. Meestal wist ik niet wie het waren en waar ze vandaan kwamen. Enkele namen kan ik me nog wel herinneren. Jaap Burger bijvoorbeeld van de Partij van de Arbeid en Hein Kaars Sijpesteijn, Burger was in vijftien uur over, anderen deden er soms een paar dagen over.

Schrader

In het begin was er van organisatie

nog geen sprake. De mensen die toevallig mijn naam hadden gehoord, kwamen bij mij thuis met het verzoek of ik ze naar buiten wilde brengen. Op een gegeven moment stond er een man op die de leiding in handen nam. Die meneer heette Schrader. Hij was directeur van de voedselvoorziening in Den Haag. Hij heeft o.a. een rol gespeeld in de Pinto-serie. Toen Schrader in Engeland arriveerde is hij langdurig door Pinto ondervraagd. Het had weinig resultaat. Pinto heeft nooit precies geweten wat voor man Schrader eigenlijk was. Ik weet het ook nog steeds niet, terwijl ik toch lang met hem heb samengewerkt. Een zonderlinge figuur. Hij werkt nu bij de gemeente in Den Haag. Hij is econoom, geloof ik.

Schrader bemoeide zich in de oorlog met het in cultuur brengen van de Noordoostpolder. Daardoor beschikte hij over motoren en benzine. De bootjes waarmee de Engelandvaarders overstaken werden in Leidschendam gemaakt. Het waren zogenaamde scherpstekertjes. De mensen verzamelden zich 's morgens vroeg op verschillende plaatsen met hun bagage. De aantallen waren gevarieerd. Tien, twaalf, vijf, acht. Om elf uur, half twaalf vertrok ik uit Leidschendam. Dan was ik zo'n beetje voor donker in Middelharnis. Achter mijn schuit dobberden de bootjes. Eenmaal buitengaats stapten de mensen over, startten het motortje en voeren weg. Dat is eigenlijk het hele verhaal”.

Kees Koole, de man die tweeënzeventig mensen buitengaats bracht.

Arrestaties

Kees doet er verder het zwijgen toe. Alsof zijn gevaarlijke karweitjes niet meer betroffen dan een normale lijndienst. Zelf nooit behoefte gehad om naar Engeland over te steken? „Ach nee, ik was pas getrouwd. Ik kon me hier goed redden. Ik had geen zin om over te steken”. Heeft u nooit angst gekend? „De spanningen die ik had kan ik toch nooit vertellen. Als je dertig bent, trek je je nergens wat van aan”. Wanneer vertrok de „Yvette”? In de nacht van 29 op 30 april 1943. De mensen, wier namen op dat bord voorkomen, waren Delftse studenten. Yvette was getrouwd met een van hen. Haar moeder was een Russin. Ze komen hier nog vaak op bezoek. Het laatste bootje vertrok in februari 1944. Daarna ging het niet meer. Mijn schip werd gevorderd door de Duitsers. Ik moest erop varen. Dat heb ik aan mijn kollega's te danken. Die zeiden tegen de moffen: „Neem zijn schip maar”.

Het heeft maar kort geduurd, want ik zorgde ervoor, dat de motor totaal onklaar raakte. Ik weet het nog goed. Een klein meisje kwam mijn vrouw waarschuwen. „Er komen Duitsers aan. Zorg dat uw man weggaat”.

Angst

Hebben alle mensen Engeland bereikt? „Nee, velen zijn er gearresteerd. Dat was mijn grote angst. Als ze doorsloegen, kon ik wel vertrekken. Nooit heeft iemand mij verraden. Wel hebben ze iemand beloofd hem vrij te laten als hij een paar namen noemde en vertelde hoe de overtochten georganiseerd werden. Hij noemde de naam van Schrader. Toen

de Duitsers bij hem huiszoeking kwamen doen, was hij echter al op weg naar Engeland. Van mij wist-ie alleen te vertellen, dat een zekere Kees, die aardappelen vervoerde, de mensen buitengaats bracht.

Ik heb nooit last gehad. Ze zijn het nooit aan de weet gekomen. Schrader is later nog gedropt in Nederland als kapitein van de geheime inlichtingendienst. Hij werd gevangen genomen in Zwolle en later overgebracht naar Scheveningen. De Duitsers hadden alle nagels van zijn vingers getrokken”.

In het ruim

Waar zaten de mensen op uw boot? „In het ruim. Ze hadden vaak de grootste lol met elkaar. Ach ja, het waren allemaal jonge mensen. Ze dronken een borreltje of speelden kaart. De motor klonk hard genoeg om het lawaai te overstemmen. Op zekere dag bracht ik een vlet weg met vijf mensen. Toen ze zeventig kilometer op zee waren, durfden ze niet meer verder. Ze kregen water-vrees en keerden om. Voor de kust van Hoek van Holland glipten ze door de duikbootversperringen en kwamen zonder kleerscheuren in ons land aan. De volgende morgen stond een van die jongens weer voor mijn neus. Kun je je indenken, dat ik verbaasd keek? Wisten al die mensen iets van varen? „Er was er altijd wel eentje bij, die meer gevaaren had. Elke groep beschikte natuurlijk ook over een kompas. Maar ondanks dat kompas zijn sommige bootjes toch nog drie dagen onderweg geweest. Ik vertrok als het hoog water was, zodat de Engelandvaarders met eb de zee opgingen.

Soms moesten tochten worden uitgeseld, omdat er lichte maan was of als

er slecht weer dreigde. Dan sliepen de mensen bij mij thuis. De broer van mijn vrouw stak ook over. Hij werkte bij Wilton Fijenoord. Zo vanaf de werf in zijn overal stapte hij bij mij aan boord. Er was ook een groep, die een hoop rotszool achterliet. Ik was blij dat ze weg waren. Toen ik alle sporen over boord had gemieeterd, kwamen ze weer langskij. Ze zagen er geen gat in.

Van Radio Oranje hoorden we of de mensen waren aangekomen in Engeland. Vooraf hadden we een wachtwoord afgesproken. Ik kan me er nog een paar herinneren: „Onze hond heeft pokken” en „Adelaartje heeft zijn elf veertjes verloren”. En deze: „Horen, zien en zwijgen”. Hoe vond uw vrouw dit werk? „In het begin had zij er een hekel aan. Maar toen zij ontdekte welke mentaliteit de Duitsers hadden, vond ze het goed. Ik ben wel eens een paar keer weggeweest zonder dat ze het wist”. „Varen het allemaal studenten die overgingen? „De meesten wel. Maar er zaten ook piloten onder. Daarvoor heb ik die dankbetuiging van Eisenhower gehad”.

Niet sentimenteel

Werd er steeds hartroerend afscheid genomen? „Niks hoor. Als je sentimenteel wordt, kun je het niet doen. Ik zei: „Jongens, het beste. We zien elkaar wel weer”. Heeft u nog andere karweitjes opgeknapt? „Ja, één keer werd ik ontboden door de ondergrondse om naar Dordrecht te komen. Het was na Dolle Dinsdag. Ze vroegen of ik bereid was wapens op te halen in Hoekse Waard. Ze waren bestemd voor Dordrecht en omgeving. Dat deed ik. We waren met zes man aan boord. We droegen allemaal een revolver. Als ze ons pikten was

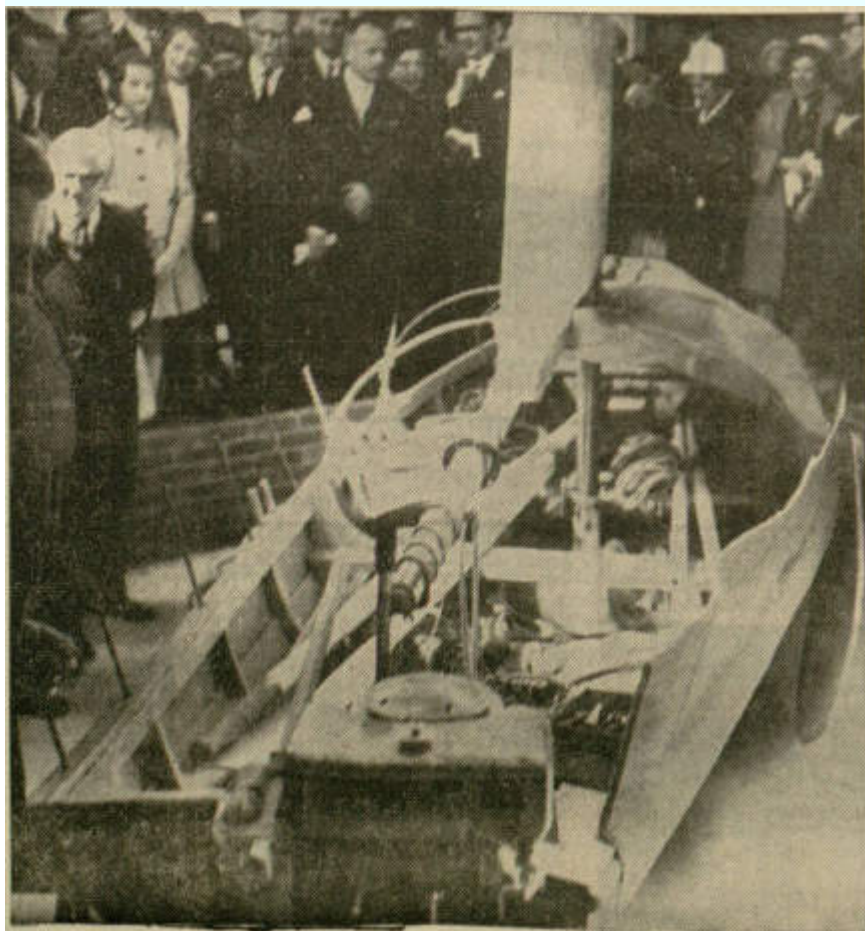
het toch met ons gedaan. 's Nachts voeren we over. In de Kalkhaven in Dordrecht kwam ik tussen twee Duitse marinevaartuigen te liggen. Ik had vijftien wapens, corned beef en chocolade aan boord. Zaterdag waren we vertrokken, zondag losten we in Zwijndrecht.

De andere dag kwam een oude Duitse soldaat mij waarschuwen. Hij zei: „Zorg dat je weg komt, want ze vorderen je schip”. Ik was toen leeg. Hij wist natuurlijk niet, dat ik wapens had vervoerd. Toen mijn vrouw jarig was, gaf ik haar voor de grap een zwaar geschenk. Toen ze het openmaakte, zat er een zes cilinder revolver in”.

Arm

Heeft u nog veel contact met de mensen, die u buitengaats hebt gebracht? „Enkelen. Als ik bij de heren Kaars Sijpesteijn en Burger kom, vinden ze het goed. Ja, wat moet ik er verder nog van vertellen? Ik heb vreselijk veel geluk gehad. Na de oorlog heb ik een moeilijke tijd gehad. We waren arm. Ik wist niet meer wat ik doen moest. Toen heb ik een brief geschreven aan koningin Wilhelmina. Die heeft gezorgd dat ik hier kwam. Ik transporteer eetbare vetten. Ik heb veel werk voor meneer Kaars Sijpesteijn, die fabrieksdirecteur is in de Zaanstreek”.

! De zes kinderen van Kees Koole zijn inmiddels thuisgekomen. Zij kijken naar hun vader, die verlegen glimlacht als de fotograaf zijn camera instelt. Hij moet niets hebben van al die drukte. Hij strijkt zijn jongste zoon over zijn kuif en vraagt: „Komen d'r nou nog meer? Ik ben niet van plan dat verhaal iedere keer opnieuw te vertellen. Sjonge, wat een drukte allemaal”.

Zaterdagmiddag j.l. werd de „Yvette” aan het Oorlogsmuseum in Overloon overgedragen.